

ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਪੈਣਾ

ਕੁਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚੋਂ ਛੁਟਕਾਰੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਇਸ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ “ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ” ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਆਏ (1:1-5)। ਯਾਕੂਬ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਡਾਢਾ ਕਾਲ ਪੈਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੀਲ ਨਾਂ ਦੇ ਉਪਜਾਊ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲਈ ਸੀ। ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਅਰਥਾਤ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੁਆਰਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਸਰ ਦੇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਅੰਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ (ਉਤਪਤ 41)।

ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਇਸ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਛੁਟਕਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮਿਸਰੀ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਗਏ ਸਨ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਸਰਾਏਲੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਧਦੇ ਗਏ (1:6, 7)। ਇਕ ਨਵਾਂ ਰਾਜਾ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਉਹ “ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ” (1:8; KJV); ਅਰਥਾਤ, ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਯਾਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਸਮਝਿਆ ਜੋ ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮਿਸਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਿਸਰੀ ਲੋਕ ਡਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਬਰਾਨੀ, ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਲਵੰਤ ਅਤੇ ਵਧੀਕ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੇ ਮਿਸਰ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ (1:9, 10)।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਿਸਰੀਆਂ - ਖਾਸਕਰ ਫਿਰਉਨ - ਨੇ “ਇਸਰਾਏਲ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ” ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਉਹ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋਇਆ; ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸਰਾਏਲ ਵਧਦਾ ਗਿਆ।

ਪਹਿਲਾ, ਮਿਸਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਸਤਾਇਆ। ਤਾਂ ਵੀ, ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਤਾਇਆ ਗਿਆ, ਉੱਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਹ ਵਧਦੇ ਗਏ। ਫਿਰਉਨ ਨੇ ਫਿਰ ਇਸਰਾਏਲ ਕੋਲੋਂ ਕਰੜਾਈ ਨਾਲ ਟਹਿਲ ਕਰਵਾਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ (1:11-14)।

ਦੂਜਾ, ਫਿਰਉਨ ਨੇ ਇਬਰਾਨੀ ਦਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਬਰਾਨੀ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ, ਦਾਈਆਂ ਨੇ ਫਿਰਉਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰਉਨ ਨੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਬਰਾਨੀ ਬੱਚੇ ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਦਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ (1:15-21)।

ਤੀਜਾ, ਫਿਰਉਨ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਨਵਜੰਮੇ ਇਬਰਾਨੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਵਿਚ

ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਰਣਨੀਤੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚਾ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਮਿਸਰ ਦੀ ਗੁਮਾਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਣਨਾ ਸੀ ਉਹ ਫਿਰਉਨ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਹੀ ਪਲਿਆ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ (1:22-2:10)।

ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਯੋਜਨਾ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਫਿਰਉਨ ਦਾ ਵੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ ਸਕਦਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਵਧਣਾ (1:1-7)

'ਹੁਣ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਜਿਹੜੇ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੱਕ ਜਣਾ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਨਾਲ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਸੰਗ ਆਏ ਸੇ ਏਹ ਹਨ: ²ਰਊਬੇਨ, ਸ਼ਿਮਓਨ, ਲੇਵੀ, ਯਹੂਦਾਹ, ³ਯਿੱਸਾਕਾਰ, ਜਬੂਲੂਨ, ਬਿਨਯਾਮੀਨ, ⁴ਦਾਨ, ਨਫਤਾਲੀ, ਗਾਦ ਅਤੇ ਆਸ਼ੇਰ। ⁵ਅੰਊ ਏਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਿਹੜੇ ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਅੰਸ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਸੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸਨ ਅਤੇ ਯੂਸੁਫ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੀ। ⁶ਯੂਸੁਫ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ⁷ਪਰ ਇਸਰਾਏਲੀ ਫਲੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਲਾਂ ਦੇ ਦਲ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਵਧ ਗਏ ਅਤੇ ਅੱਤ ਬਲਵੰਤ ਹੋ ਗਏ ਅਰ ਧਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ।

ਆਇਤਾਂ 1-5. ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸੂਚੀ ਕੂਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਉਤਪਤ 46:8-27 ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਾਕ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ **ਹੁਣ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ** ਅਤੇ ਉਨ੍ਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਯੂਸੁਫ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, **ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਸੱਤ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ** ਦੇ ਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਯੂਸੁਫ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ "ਇਸਰਾਏਲ" (עִשְׂרָאֵל, ਯੀਸਰਾਏਲ) ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਨਾਮ ਜੋ **ਯਾਕੂਬ** ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਉਤਪਤ 32:38; 35:10), ਜਿਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਰਾਂ ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜ (ਪੁਰਖੇ) ਸਨ। ਇੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ - ਲੇਆਹ, ਰਾਖੇਲ, ਬਿਲਹਾਹ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲਪਾਹ - ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ (ਉਤਪਤ 35:23-26)।

ਮੂਲ ਲਿਖਤ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ **ਸੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਣੀ** ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਗਏ, ਜਦ ਕਿ ਇਸਤੀਫਾਨ ਪੰਝੱਤਰ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਬ 7:14)। ਇਸ ਫ਼ਰਕ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕੀ ਹੈ? ਗਲੀਸਨ ਐਲ. ਆਰਚਰ, ਜੂਨੀਅਰ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸਤੀਫਾਨ "ਸ਼ਾਇਦ ਸਪਤਤੀ ਵਿਚ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਗਿਣਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ,"¹ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਕੂਚ 1 ਵਿਚ ਸੱਤਰ ਦੀ ਬਜਾਇ ਪੰਝੱਤਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਪਤਤੀ ਵਿਚ ਜੇ ਗਿਣਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਕੁਝ ਦੋਤਰਿਆਂ-ਪੋਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।² ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗਿਣਤੀ - ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸੱਤਰ ਜਾਂ ਪੰਝੱਤਰ ਹੋਵੇ - ਸਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਿਸ ਨੂੰ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਆਇਤਾਂ 6, 7. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਅ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨਿਤ ਮਹਿਮਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਉੱਥੇ ਵਧਦੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਧਾਉਣ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ, ਤਾਂ ਅਬਰਾਹਾਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਉਸ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ (ਉਤਪਤ 12:2; 15:5; 17:1-8)। ਕਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਸਰਾਏਲ ਦੀ ਕੈਮ ਬਣੀ

ਸੀ? ਛੁਟਕਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਭਗ 6 ਲੱਖ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ (12:37; 38:26)।

ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਕੂਚ 1:7 ਅਤੇ ਉਤਪਤ 1:28 ਵਿਚ ਸਮਾਨਤਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ: “ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ‘ਫਲੇ ਅਰ ਵਧੇ ਅਰ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿਓ।’” ਇਸਰਾਏਲੀ ਫਲੇ ... ਅਤੇ ਵਧ ਗਏ ... ਅਰ ਧਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਇਹ ਤਾਗੀਦ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੂਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਇਕ “ਨਵੀ ਸਰਿਸ਼ਟੀ” ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸੇ ਇਬਰਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (יָרָא, *ਈਰੇਟਸ*) ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਉਤਪਤ 1:28 ਵਿਚ “ਧਰਤੀ” ਅਤੇ ਕੂਚ 1:7 ਵਿਚ “ਧਰਤੀ” ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

“ਧਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ” ਵਾਕ ਸ਼ਾਇਦ ਮਿਸਰ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸਰਾਏਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੋਸ਼ਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (ਉਤਪਤ 45:10)। “ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਧਰਤੀ ... ਰਾਮਸੇਸ ਦੀ ਧਰਤੀ” ਸੀ (ਉਤਪਤ 47:11)।

ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ: ਅਬਰਾਹਾਮ ਦੀ ਅੱਸ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਗਈ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਆਬਾਦ ਜੀਵਨਸ਼ੈਲੀ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਫਲਣ ਅਤੇ ਵਧਣ ਦੇ ਲਈ ਪਿਤਾਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਘੁੰਮਣ ਫਿਰਨ ਵਾਲੀ ਅਯਾਲੀ ਜੀਵਨਸ਼ੈਲੀ ਨਾਲੋਂ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਇਕ ਬਿਹਤਰ ਮਾਹੌਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੇ ਖੁਦ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ - ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ - ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉੱਥੇ ਅਸੀਂ “ਮਾਸ ਦੀਆਂ ਤੋੜੀਆਂ ਨਾਲ ਬੈਠਦੇ ਅਤੇ ਰੱਜ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਸਾਂ” (16:3)। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਭਟਕ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਸੀਂ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਮੁਖਤ ਖਾਂਦੇ ਸਾਂ ਨਾਲੇ ਖੀਰੇ, ਖ਼ਰਬੂਜ਼ੇ, ਗੰਦਨੇ, ਪਿਆਜ਼ ਅਰ ਲਸਣ” (ਗਿਣਤੀ 11:5)। ਜਦ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਮਿਸਰ ਦੇ ਐਸੇ ਅਰਾਮ ਨੂੰ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ, ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਸੀ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਈ, ਮਿਸਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਚੰਗੀ ਧਰਤੀ ਸੀ।

ਸਤਾਏ ਜਾਣਾ ਪਰ ਨਾਮ ਨਾ ਹੋਣਾ (1:8-22)

ਐਖੀ ਟਹਿਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ (1:8-14)

^੯ਤਾਂ ਮਿਸਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਰਾਜਾ ਉੱਠਿਆ ਜਿਹੜਾ ਯੂਸੁਫ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ^{੧੦}ਉਸ ਆਪਣੀ ਰਈਅਤ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਵੇਖੋ ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕ ਸਾਥੋਂ ਵਧੀਕ ਅਤੇ ਬਲਵੰਤ ਹਨ। ¹⁰ਆਓ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਿਕਮਤ ਨਾਲ ਵਰਤੀਏ ਅਜੇਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਓਹ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਣ ਅਤੇ ਐਉਂ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜਦ ਲੜਾਈ ਆ ਪਵੇ ਤਾਂ ਓਹ ਸਾਡੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ, ਫੇਰ ਏਸ ਦੇਸ ਤੋਂ ਉਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੱਲੇ ਜਾਣ।” ¹¹ਤਾਂ ਉਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਬੋਗਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਰੋੜੇ ਠਹਿਰਾਏ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜਿੱਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਿਰਉਨ ਲਈ

ਫਿਰੋਮ ਅਤੇ ਰਾਮਸੇਸ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਨਗਰ ਬਣਾਏ।¹² ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਚ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਧਦੇ ਅਤੇ ਫੈਲਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਐਉਂ ਉਹ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਤੋਂ ਅੱਕ ਗਏ।¹³ ਉਪਰੰਤ ਮਿਸਰੀ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਤੋਂ ਕਰੜਾਈ ਨਾਲ ਟਹਿਲ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗੇ।¹⁴ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਥੀ ਟਹਿਲ ਨਾਲ ਅਰਥਾਤ ਗਾਰੇ, ਇੱਟਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਟਹਿਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਉਣਾ ਖੱਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹੜੀ ਟਹਿਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸਨ ਉਹ ਕਰੜਾਈ ਨਾਲ ਸੀ।

ਆਇਤ 8. ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਰਾਜਾ ... ਜਿਹੜਾ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਣ ਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਅਰਥ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ, ਉੱਥੇ ਇਕ ਰਾਜਾ (ਜਾਂ ਫਿਰਉਨ) ਉੱਠਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜੇ ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਮਿਸਰੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਯੂਸੁਫ ਨੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਸੱਤ ਵਰਿਹਾਂ ਦੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਰਾਜਾ ਕੌਣ ਸੀ? ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕੂਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੋ ਸੱਚਾਈਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ: (1) ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ (2) ਉਹ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਤੇ ਜੁਲਮ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੀਉਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਛੁਟਕਾਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ (2:23)।

ਇਸ ਫਿਰਉਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸੰਬੰਧੀ, ਦੋ ਮੁਖ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੂਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲਈ ਪਿਛਲੀ ਮਿਤੀ (ਲਗਭਗ 1290 ਈਸਵੀ ਪੂਰਵ) ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਫਿਰਉਨ ਜਦੋਂ ਮੂਸਾ ਮਿਸਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਗਿਆ ਸੇਟੀ I ਸੀ ਅਤੇ ਕੂਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਾਲਾ ਫਿਰਉਨ ਰਾਮਸੇਸ II ਸੀ। ਜੇਕਰ ਅਗਲੀ ਮਿਤੀ (ਲਗਭਗ 1445 ਈਸਵੀ ਪੂਰਵ) ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਫਿਰਉਨ ਜਦੋਂ ਮੂਸਾ ਮਿਸਰ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ ਬੁਟਮੇਸ IV ਸੀ ਅਤੇ ਕੂਚ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਫਿਰਉਨ ਅਮੈਨਹੋਟੈਪ II ਸੀ।³

ਕਈਆਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ “ਨਵੇਂ ਰਾਜੇ” ਦਾ ਹਿਕਸੋਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਲਗਭਗ 1670 ਤੋਂ 1550 ਈਸਵੀ ਪੂਰਵ ਤੱਕ ਸਿਮਰ ਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਉੱਥੇ ਹਿਕਸੋਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਯਹੂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਇਕ ਗੈਰ-ਯਹੂਦੀ - ਇਕ ਮਿਸਰੀ “ਜਿਹੜਾ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ” - ਮਿਸਰ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਣ ਤੇ ਬੈਠਾ, ਉਹ ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਹੋਰ ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰਉਨ “ਜਿਹੜਾ ਯੂਸੁਫ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ” ਹਿਕਸੋਸ ਹਾਕਮ ਸੀ ਅਤੇ ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਮਿਸਰ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹਿਕਸੋਸ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਆਇਤ 9. ਜਦੋਂ ਫਿਰਉਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕ ਮਿਸਰੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਕ ਅਤੇ ਬਲਵੰਤ ਹਨ, ਤਾਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਸੱਕ ਉਹ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸ ਦਾ ਡਰ ਸੱਚਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਉਂ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ? ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਰਾਏਲ ਬਾਰੇ ਮਿਸਰ ਦਾ ਡਰ ਜਾਂ ਵਹਿਮ ਉਸ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਹਾਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਹਿਕਸੋਸ ਤੋਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਸਰੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਡਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤੇ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੌਮ ਤੋਂ ਹਾਰ ਨਾ ਜਾਣ। ਜੇਕਰ ਵੈਰੀ ਕੌਮ ਨੇ - ਖਾਸਕਰ ਇਕ ਯਹੂਦੀ ਕੌਮ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਅੰਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਸੀ - ਮਿਸਰ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ

ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਮਿਸਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਆਇਤ 10. ਅਜਿਹੇ ਤੇਜ਼ ਵਾਧੇ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ **ਹਿਕਮਤ ਨਾਲ ਵਰਤਣ** (כחמה, *ਚਕਮ*) ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਕੁਧਰਮੀ ਕੰਮ “ਹਿਕਮਤ ਨਾਲ” ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੀ “ਬੁੱਧ” ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਦ ਕਿ ਬੁੱਧਵਾਨ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਧਰਮੀ ਮਨੁੱਖ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੁਧਰਮੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਣ, ਇਸ ਇਬਰਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ “ਚਾਤਰ” ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (2 ਸਮੂਏਲ 13:3)। ਮਿਸਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣਾ ਅਕਲਮੰਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ।

ਆਇਤ 11. ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਿੱਚ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕੀ ਸਨ? ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਫੌਜ ਅਚਾਣਕ ਆਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਹਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਅਤੇ ਬਲਵੰਤ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਲੈ ਗਏ? ਕੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸਰਾਏਲੀ ਮਰਦ ਕੰਮ ਤੇ ਆ ਜਾਣ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ? ਮੂਲ ਲਿਖਤ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਪਰ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਰਾਏਲੀ ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੇ **ਫਿਤੋਮ ਅਤੇ ਰਾਮਸੇਸ ਭੰਡਾਰ ਦੇ** [ਦੇ] ਨਗਰ **ਬਣਾਏ**। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਨਗਰ ਪੱਛਮੀ ਡੈਲਟਾ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਥਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਕੂਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲਈ ਪਿਛਲੀ ਮਿਤੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ “ਰਾਮਸੇਸ” ਨੂੰ ਉਹ ਨਗਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਜੋ ਰਾਮਸੇਸ II ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਅਗਲੀ ਮਿਤੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਰਾਮਸੇਸ” ਨਾਮ ਉਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਯਾਕੂਬ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾ ਕੇ ਵੱਸਿਆ ਸੀ (ਉਤਪਤ 47:11), ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਜੋ ਰਾਮਸੇਸ ਵੰਸ਼ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਲੇਖਕ “ਫਿਤੋਮ” ਨੂੰ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਸੁੱਕੇ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ (12:37; 13:20; ਗਿਣਤੀ 33:5, 6), ਜਦ ਕਿ ਕੁਝ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਆਇਤ 12. ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਸਤਾਓ ਦਾ ਜੋ ਫ਼ਿਰਉਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਉਲਟਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ। ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਘਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ **ਵਧਦੇ ਅਤੇ ਫੈਲਦੇ** ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਕੂਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਥਨ ਹੈ: ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਫ਼ਿਰਉਨ ਅਤੇ ਮਿਸਰੀ ਜੇ ਵੀ ਕਰਨਗੇ ਉਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਪਾਵੇਗਾ।

ਆਇਤਾਂ 13, 14. ਮਿਸਰ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੁਗਣਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੇ ਲਈ ਜੋ ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਕਈ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। **ਉਪਰੰਤ ਮਿਸਰੀ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਤੋਂ ਕਰੜਾਈ ਨਾਲ ਟਹਿਲ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਖੀ ਟਹਿਲ ਨਾਲ ... ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਉਣਾ ਖੱਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹੜੀ ਟਹਿਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸਨ ਉਹ ਕਰੜਾਈ ਨਾਲ ਸੀ** (ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)। ਫਿਰ ਵੀ, “ਐਖੀ” ਅਤੇ “ਖੱਟੀ” ਟਹਿਲ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਵਧਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰਉਨ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਕਦਮ

ਉਠਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਨਵਜੰਮੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਲਈ ਮੌਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (1:15-22)

¹⁵ਤਾਂ ਮਿਸਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਨੇ ਇਬਰਾਨੀ ਦਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਿਫਰਾਹ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਫੂਆਹ ਸੀ ਆਖਿਆ, ¹⁶ਜਾਂ ਇਬਰਾਨਣਾਂ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਦਾਈ ਪੁਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋ ਅਰ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਣਾਉਣ ਦੇ ਪੀੜ੍ਹੇ ਉੱਤੇ ਵੱਖਦੀਆਂ ਹੋ ਤਾਂ ਜੇ ਕਰ ਉਹ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ ਪਰ ਜੇ ਕਰ ਧੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦੀ ਰਹੇ। ¹⁷ਪਰ ਦਾਈਆਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੋਂ ਡਰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਮਿਸਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿਵੇਂ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਓਹ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦੇ ਰੱਖਦੀਆਂ ਸਨ। ¹⁸ਤਾਂ ਮਿਸਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਦਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਤੁਸਾਂ ਏਹ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਭਈ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ? ¹⁹ਤਾਂ ਦਾਈਆਂ ਨੇ ਫਿਰਊਨ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਬਰਾਨੀ ਤੀਵੀਆਂ ਮਿਸਰੀ ਤੀਵੀਆਂ ਵਾਂਗੂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਜੇ ਓਹ ਜਿੰਦ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦਾਈਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਣ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ²⁰ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਦਾਈਆਂ ਨਾਲ ਭਲਿਆਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਓਹ ਲੋਕ ਵਧ ਗਏ ਅਤੇ ਅੱਤ ਬਲਵੰਤ ਹੋ ਗਏ। ²¹ਤਾਂ ਐਉਂ ਹੋਇਆ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਦਾਈਆਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੋਂ ਡਰੀਆਂ ਉਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਸਾਏ। ²²ਉਪਰੰਤ ਫਿਰਊਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਰਈਅਤ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਜੰਮੇ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿਓ ਪਰ ਹਰ ਇੱਕ ਧੀ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦੀ ਰੱਖ ਲਓ।

ਆਇਤ 15. ਹੁਣ ਤੱਕ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦਾ “ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ” (1:7, 9, 12, 13) ਜਾਂ “ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ” (NRSV) ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ, **ਇਬਰਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾਈਆਂ** ਅਤੇ ਤੀਵੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (1:15, 16, 19)। (NRSV ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ 22 ਆਇਤ ਵਿਚ ਵੀ “ਇਬਰਾਨੀ” ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। “ਇਬਰਾਨੀ” ਨਾਮ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ “ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲੋਂ ਹੈ” ਅਤੇ ਇਹ ਅਬਰਾਹਾਮ ਦੇ ਉਰ, ਦਰਿਆ ਫ਼ਰਾਤ ਦੇ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਯਹੋਸ਼ੁਆ 24:2, 3)।⁴ ਬਾਕੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਇਬਰਾਨੀ” “ਇਸਰਾਏਲ” ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ” ਅਰਥਾਤ ਇਹ “ਅਕਸਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪਰਦੇਸੀ ਲੋਕ ਅਬਰਾਹਾਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਅਬਰਾਹਾਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸਨ (ਉਤਪਤ 39:14, 17; 40:15)” ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ “ਇਬਰਾਨੀ” (אִיבְרָאִי, *ਇਬਰੀ*) ਨਾਮ ਉਤਪਤ 10:21 ਵਿਚ “ਏਬਰ” (אֵבֶר, *ਏਬਰ*), ਸ਼ੇਮ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ।⁵ ਪਰ, ਨਾਹੁਮ ਐਮ. ਸਰਨਾ ਇਸ ਆਖਰੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਮ ਦਾ ਮੂਲ “ਇਕ ਭੇਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।”⁶

ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਇਕ ਉਤਸੁਕ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਦੋ ਦਾਈਆਂ, **ਸਿਫਰਾਹ** ਅਤੇ **ਫੂਆਹ** ਦੇ ਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਸ ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਸਨ ਸਿਰਫ ਦੋ ਦਾਈਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ? ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਵਿਆਖਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦਾਈਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਤੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਆਇਤ 16. ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਫਿਰਊਨ ਦੀ ਅਗਲੀ ਰਣਨੀਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਬਰਾਨੀ ਦਾਈਆਂ ਇਸਰਾਏਲ ਤੀਵੀਆਂ ਜਦੋਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ ਦੇਣ। **ਜਣਾਉਣ ਦੇ ਪੀੜ੍ਹੇ** (פְּדִיּוּת-לֵוִי, *ਅਲ ਹਾ ਅਬਨਾਯਿਮ*) ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੈ “ਪੱਥਰਾਂ ਉੱਤੇ,” ਜੋ ਕਿ ਪਰਤੱਖ ਰੂਪ

ਵਿਚ “ਉਸ ਗੱਦੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੇ ਉਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।”⁷ ਪੁੱਤ੍ਰ [ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ] ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ “ਸੰਭਾਵੀ ਯੋਧਾ ਅਤੇ ਵਿਦਰੋਹੀ” ਸਨ, ਜਦ ਕਿ ਯੀ [ਯੀਆਂ] ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਮਿਸਰੀਆਂ ਲਈ ਬੱਚੇ ਜਣ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਿਸਰ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਵਧਣੀ ਸੀ।⁸

ਆਇਤ 17. ਦਾਈਆਂ ਨੇ ਫ਼ਿਰਉਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੋਂ ਡਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੀਵੀਆਂ ਨੂੰ “ਇਬਰਾਨੀ ਦਾਈਆਂ” ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਹੂਦੀ ਨਾਮ ਸਨ (1:15), ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਇਸਰਾਏਲੀ ਸਨ; ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ “ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੋਂ ਡਰਦੀਆਂ ਸਨ।” ਇਸ ਆਇਤ ਵਿਚ ਕੂਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ “ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ” ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਖਾਸ ਹਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਦੈਵੀ ਹੱਥ ਨਿਸ਼ਚਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਉੱਤੇ ਪਰਤੀਤ ਕੀਤੀ, ਫ਼ਿਰਉਨ ਫੇਰ ਹਾਰ ਗਿਆ!

ਆਇਤਾਂ 18, 19. ਜਦੋਂ ਫ਼ਿਰਉਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ, ਦਾਈਆਂ ਨੇ ਪਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਇਬਰਾਨੀ ਤੀਵੀਆਂ ਦਾਈਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਣ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਫ਼ਿਰਉਨ ਨੇ ਪਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਾਈਆਂ ਦੀ ਇਸ “ਮਨਘੜਤ ਕਹਾਣੀ” ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਲਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਅੰਗ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਫ਼ਿਰਉਨ ਨੇ “ਹਿਕਮਤ ਨਾਲ” ਵਰਤਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ (1:10), ਪਰ ਉਹ ਇੰਨਾ ਮੂਰਖ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦਾਈਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੋ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਨੇ ਉਸ ਜਵਾਬ ਤੇ ਝੱਟ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਲਿਆ। ਟੈਰੈਂਸ ਈ. ਫਰੈਬੀਮ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਦੋ ਨਿਮਾਣੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਨੇ ਮਿਸਰ ਦੇ ਰਾਜਾ, ਬੁੱਧ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਨਾਲ ਚੁੱਪ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਵਿਅੰਗਮਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਰਗੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜਾ ਨੇ ਉਸ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਣਾ, ਦਾਈਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿਓ।”⁹

ਆਇਤਾਂ 20, 21. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਫ਼ਿਰਉਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕ ਵਧ ਗਏ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਦਾਈਆਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ: ਉਸ ਨੇ ਦਾਈਆਂ ਨਾਲ ਭਲਿਆਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਸਾਏ। NRSV ਬਾਈਬਲ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ “ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦਿੱਤੇ,” ਜੋ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਇਹ ਬੰਦ ਅਬਾਦੀ ਦੇ ਵਧਣ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕ ਵਧ ਗਏ ਸਨ; ਮਿਸਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਫ਼ਿਰਉਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਯੋਜਨਾ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਦਾਈਆਂ ਨੇ “ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਬੜਾਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ... ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।”¹⁰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਸੂਖਮ ਸੁਝਾਵ ਇਸ ਤੱਥ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫ਼ਿਰਉਨ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੀਵੀਆਂ ਨੂੰ “ਆਤਮ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ”¹¹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਫ਼ਿਰਉਨ ਅਰਥਾਤ ਪੁਰਾਤਨ ਮਸੋਪੋਤਾਮਿਯਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੋਮ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਮਰਾਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਦੋ ਤੁੱਛ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਕਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੁਆਰਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ

ਸੀ।

ਦਾਈਆਂ ਦੇ ਝੂਠ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸੰਭਵ ਤੌਰ ਤੇ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਸ਼ਾਇਦ ਇਬਰਾਨੀ ਤੀਵੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਈਆਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਸਬੂਤ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਬਰਾਨੀ ਤੀਵੀਆਂ ਮਿਸਰੀ ਤੀਵੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਤਕੜੀਆਂ ਅਤੇ ਬਲਵੰਤ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਕੜੀਆਂ ਅਤੇ ਬਲਵੰਤ ਹੋਣਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਦਾਈਆਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਾਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਬਰਾਨੀ ਤੀਵੀਆਂ ਕੋਲ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਸਨ ਤਦ ਤੱਕ ਬੱਚਾ ਜਨਮ ਲੈ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜੇਕਰ ਦਾਈਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਜਾਣੀ ਸੀ।

ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਝੂਠ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੰਕਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਦਾਈਆਂ ਨੇ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਸੀ। ਬਾਈਬਲ ਉਸ ਝੂਠ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਦਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਇਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਝੂਠ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਪਾਏ ਹੋਏ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ), ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਝੂਠ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅੱਜ ਦੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ।

ਆਇਤ 22. NASB ਬਾਈਬਲ ਦੀ ਮੂਲ ਲਿਖਤ ਵਿਚ, ਮੋਸਾਰੈਟਿਕ ਮੂਲ ਲਿਖਤ¹² ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਨਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੀ ਕਿ ਪੁੱਤ੍ਰ (ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਲ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਇਬਰਾਨੀ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਨ। ਪਰ, ਕੁਝ ਅਨੁਵਾਦ, ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੀ ਮੂਲ ਲਿਖਤ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ,¹³ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਨਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੀ ਕਿ ਇਹ ਮੁੰਡੇ ਇਬਰਾਨੀ ਬੱਚੇ ਹੋਣੇ ਸੀ। NRSV ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਹਰ ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ ਜਿਹੜਾ ਇਬਰਾਨੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਜੰਮੇ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਇੱਕ ਧੀ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ।”

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫ਼ਿਰਉਨ ਨੇ ਤਬਾਹੀ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਸੇਗ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰੇਗਾ। ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਮਿਸਰੀਆਂ ਦੇ ਪਲੇਠੇ ਦੀ ਮੋਤ (12:29, 30) ਨੂੰ ਉਸ ਜੁਰਮ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਫ਼ਿਰਉਨ ਨੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਇਸਰਾਏਲੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮੌਕੇ ਤੇ, ਇਕ ਹੋਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਕਿਤੇ ਖ਼ਤਰਾ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਰਵਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਕਈ ਹੋਰ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (ਮੱਤੀ

ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਦੀ ਵਿਅਰਥਤਾ (ਅਧਿਆਇ 1)

ਜੇਮਸ ਵੈਲਡਨ ਜੈਨਸਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਉਜਾੜੂ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਇਕ ਕਵਿਤਾ - ਆਇਤ ਵਿਚ ਇਕ ਉਪਦੇਸ਼ - ਲਿਖਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ: “ਜਵਾਨਾ, ਜਵਾਨਾ, ਤੇਰੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨਾਲ ਬੈਕਸਿੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀਆਂ ਹਨ।”¹⁴ ਇਹ ਪੰਗਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਬੈਕਸਰ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਅਰਥ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਉਸ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਬਹੁਤ ਲੰਬੀਆਂ ਹਨ। ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਦੋ ਮੱਧ ਆਯੂ ਵਰਗ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਹਥਿਆਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਬਰਛੀਆਂ ਨਾਲ ਯੁਧ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹਨ। ਇਕ ਕੋਲ ਬਾਰਾਂ ਫੁੱਟ ਲੰਬੀ ਬਰਛੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਛੇ ਫੁੱਟ ਲੰਮੀ ਬਰਛੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਲਈ, 2003 ਰਗਬੀ ਵਰਲਡ ਕੱਪ ਸੀਰੀਜ਼ ਵਿਚ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਨਾਮੀਬੀਆ ਨੂੰ 142-0 ਨਾਲ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਵੀ ਜੈਨਸਨ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੋਲੋਂ ਜਿੱਤ ਸਕੀਏ।

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਦੀ ਵਿਅਰਥਤਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਉਦਾਹਰਣ ਕੂਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਜੇ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਸੱਚੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਬਨਾਮ ਮਿਸਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੂਠੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸੱਚੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਬਨਾਮ ਫਿਰਊਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਦੇਵਤਾ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਜੋਂ ਵੀ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਆਖਰਕਾਰ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਉਹ ਲੜਾਈ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਾਰਾਏਲ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰਊਨ ਖੁਦ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕੂਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਆਇ ਸਾਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ, ਫਿਰਊਨ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖਣਾ ਪਿਆ।

(1) ਫਿਰਊਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਇਆ। ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਡਰਦਾ ਸੀ। ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਸੀ? ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਲੋਕ ਵਧ ਗਏ ਅਤੇ ਫੈਲ ਗਏ।

(2) ਫਿਰਊਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਖ਼ਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਫਿਰਊਨ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਵਾਇਆ (1:13, 14)। ਪਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਸਫਲ ਨਾ ਰਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਫਿਰਊਨ ਨੇ ਫਿਰ ਹੋਰ ਕਦਮ ਉਠਾਏ।

(3) ਫਿਰਊਨ ਨੇ ਇਬਰਾਨੀ ਦਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੇ ਲਈ ਆਖਿਆ (1:15, 16)। ਦਾਈਆਂ ਨੇ ਫਿਰਊਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ “ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੋਂ ਡਰਦੀਆਂ ਸਨ” (1:17-21) ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਈਆਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ “ਪਰਿਵਾਰ” ਦੇਣ ਦੇ ਦੁਆਰਾ (NRSV) “ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਸਾਏ” (1:21)। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ। (ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਕਿ ਕੂਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੀਵੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਆਏ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਫ਼ਿਰਊਨ ਨਾਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।) ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਫ਼ਿਰਊਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਮਾਣੀਆਂ ਦਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਕਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(4) ਫ਼ਿਰਊਨ ਨੇ ਫਿਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਨੀਲ ਦਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (1:22)। ਇਕ ਭਾਵ ਵਿਚ, ਫ਼ਿਰਊਨ ਇਸ ਵਾਰ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਮਿਸਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਲੇਠੇ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੂਨਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ (4:23)। ਇਕ ਹੋਰ ਭਾਵ ਵਿਚ, ਇਹ ਰਣਨੀਤੀ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਹੋਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਫ਼ਿਰਊਨ ਦੇ ਘਰਾਣੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇਬਰਾਨੀ ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਫ਼ਿਰਊਨ ਦੇ ਖਰਚੇ ਤੇ ਹੋਇਆ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪਰਦੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਬੁਰੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਜਿੱਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਹਾਰ ਜਾਣਗੀਆਂ। (ਪਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੇਥੀ ਦਾ ਇਹੀ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।) ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਫ਼ਿਰਊਨ ਦੀਆਂ ਵਿਅਰਥ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜ ਅਤੇ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੰਡ ਮੁਕਤੀ ਨਾਲ ਪਾਪ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਪ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਫੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ “ਬਚ” ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜਿੱਥੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਚਿੰਤਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਚ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਬਿਧੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ: “ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਕੁਝ ਬੀਜਦਾ ਹੈ ਸੋਈਓ ਵੱਢੇਗਾ ਭੀ” (ਗਲਾਤੀਆਂ 6:7)। ਸਾਨੂੰ ਕਾਇਨਾਤ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਡੇ ਵਿਦਰੋਹ ਦੇ ਲਈ ਲੇਖਾ ਦੇਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬੀਜਣ ਅਤੇ ਵੱਢਣ ਬਾਰੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਨਿਯਮ ਅਟੱਲ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨਿਯਮ ਦਾ ਥਾਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਡੇ ਪਾਪ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਢਣ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮਸੀਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਮਰਿਆ ਹੈ। ਤੇਬਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮਸੀਹ ਵੱਲ ਆ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਲਹੂ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੇ ਕਰਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ੀ (1:1-14)

ਇਸਰਾਏਲ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਸੀ? ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁਰਿਆਈ ਦਾ ਦਾਈਆ ਕੀਤਾ ਪਰ “... ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਲਿਆਈ ਦਾ ਦਾਈਆ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਰੱਖੇ” (ਉਤਪਤ 50:20)। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਕਾਲ ਦੇ ਵਰਿਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਯੂਸੁਫ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਲਈ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦਾ ਦੈਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੂਰੀ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਕਾਲ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂ? (1) ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵਧ ਸਕਦੇ। (2) ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚੋਂ ਛੁਡਾ ਸਕਦਾ।

ਤੀਵੀਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ (1:15-22)

ਕੂਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੀਵੀਆਂ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈਆਂ। ਦੋ ਦਾਈਆਂ ਨੇ ਇਬਰਾਨੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨੋ ਮਾਰਨ ਦੀ ਫ਼ਿਰਊਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕੀਤਾ (1:15-22)। ਮੂਸਾ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਜਾਣ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪਿਲਛੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਮਿਸਰੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਉਹ ਬੱਚਾ ਲੱਭ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਮੂਸਾ ਦੀ ਭੈਣ ਉਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੱਭਾ ਨਹੀਂ (2:1-10)। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਮੂਸਾ ਦੇ ਲਈ ਘਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਯਿਥਰੇ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ (2:16-22) ਅਤੇ ਸਿੱਪੋਰਾਹ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਸੁੰਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੂਸਾ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚ ਗਈ (4:24-26)। ਸ਼ਾਇਦ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸਾਨੂੰ ਤੀਵੀਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ, ਖਾਸਕਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਗਲੀਸਨ ਐਲ. ਆਰਚਰ, ਜੂਨੀਅਰ, *ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ ਬਾਈਬਲ ਡਿਫੀਕਲਟੀਜ* (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ: ਜ਼ੇਡੋਰਵਨ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਹਾਊਸ, 1982), 378. ²ਉਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ, 379. ³ਗਲੀਸਨ ਐਲ. ਆਰਚਰ, ਜੂਨੀਅਰ, *ਏ ਸਰਵੇ ਆਫ ਓਲਡ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਇੰਟਰੋਡਕਸ਼ਨ*, ਸੇਧ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ (ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਮੂਡੀ ਪ੍ਰੈਸ, 1994), 244-46. ⁴ਫਰਾਂਸਿਸ ਬਰਾਉਨ, ਐਸ. ਆਰ. ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਚਾਰਲਸ ਏ. ਬਰਿੰਗਸ, *ਦ ਬਰਾਉਨ-ਡਰਾਈਵਰ-ਬਰਿੰਗਸ ਹਿਬਰੂ ਐਂਡ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਲੈਕਸੀਕਨ* (ਬੋਸਟਨ: ਹਫਟਨ, ਮਿਫਲਿਨ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ, 1906; ਦੂਜੀ ਛਾਪ, ਪੀਬੋਡੀ, ਮਾਸਾਚੂਸੈਟਸ: ਹੈਂਡਰਿਕਸਨ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, 1997), 720. ⁵ਨੋਟਸ ਆਨ ਐਕਸੋਡਸ 1:15, ਬਰੂਸ ਐਮ. ਮੈਟਜ਼ਗਰ ਅਤੇ ਰੇਲੈਂਡ ਈ. ਮਰਫੀ, ਸੰਪਾ., *ਦ ਨਿਊ ਐਕਸਫੋਰਡ ਐਨੋਟੇਟਡ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਦਿ ਅਪੋਕਰਿਫਾ*, ਸੇਧ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ (ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਐਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 1991), 70; ਐਲਫਰੈਡ ਹਾਲਡਰ ਦੀ ਪੁਸਤਕ *ਦ ਇੰਟਰਪਰਿਟਰਜ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਆਫ ਦ ਬਾਈਬਲ*, ਸੇਧ, ਜੋਰਜ ਆਰਥਰ ਬੱਟਰਿਕ (ਨੈਸ਼ਵਿਲੇ: ਅਥਿੰਗਟਨ ਪ੍ਰੈਸ, 1962) ਵਿਚ ਸਫਾ 2:552 ਤੇ "ਇਬਰਾਨੀ" ਹੈ। ਐਨਸਨ ਐਫ. ਰੇਨੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ "ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਰਥ ਨਸਲੀ ਜਾਂ ਕੌਮੀ ਸਮੂਹ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ" (ਐਨਸਨ ਐਫ. ਰੇਨੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ "ਹਿਬਰੂ" *ਹਾਰਪਰਜ਼ ਬਾਈਬਲ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ*, ਸੇਧ, ਪੈਲ ਜੇ. ਆਚਟੀਮੀਅਰ [ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ: ਹਾਰਪਰ ਅਤੇ ਰੋਅ, 1985], ਵਿਚ ਸਫਾ 379 ਹੈ)। ⁶ਨਾਹੁਮ ਐਮ. ਸਰਨਾ, *ਇਕਸਪਲੋਰਿੰਗ ਐਕਸੋਡਸ: ਦਿ ਓਰਿਜਿਨਸ ਆਫ ਬਿਬਲੀਕਲ ਇਜਰਾਏਲ* (ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਸ਼ੋਕਨ ਬੁਕਸ, 1996), 54-55. ⁷ਅੰਬਰਟੋ ਕਸੁੱਟੋ, *ਏ ਕਮੈਂਟਰੀ ਆਨ ਦ ਬੁਕ ਆਫ ਐਕਸੋਡਸ*, ਅਨੁਵਾਦ, ਇਜਰਾਏਲ ਅਬਰਾਹਾਮਸ (ਜੇਰੂਸਲੇਮ: ਮੈਗਨਸ ਪ੍ਰੈਸ, 1997), 14. ⁸ਵਾਲਡਮਰ ਜੈਨਜੈਨ, *ਐਕਸੋਡਸ*, ਬਿਲੀਵਰਜ ਚਰਚ ਬਾਈਬਲ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਸਕੋਟਡੇਲ, ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ: ਹਰਾਲਡ ਪ੍ਰੈਸ, 2000), 38. ⁹ਟੈਰੈਂਸ ਈ. ਫਰੈਬੀਮ, *ਐਕਸੋਡਸ*, ਇੰਟਰਪਰੀਟੇਸ਼ਨ: ਏ ਬਾਈਬਲ ਕਮੈਂਟਰੀ ਫਾਰ ਟੀਚਿੰਗ ਐਂਡ ਪਰੀਚਿੰਗ (ਲੂਇਸਵਿਲੇ: ਜੌਨ ਨੈਕਸ ਪ੍ਰੈਸ, 1991), 34. ¹⁰ਜੈਨਜੈਨ, 39.

¹¹ਉਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ। ¹²ਮਸੈਰੈਟਿਕ ਮੂਲ ਲਿਖਤ (MT) "ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਇਬਰਾਨੀ ਮੂਲ ਲਿਖਤ (ਪੁਰਾਣਾ ਨੇਮ) ਮਸੈਰੀਟਸ (ਜਾਂ ਮਸੇਰਾਈਟਸ), ਵਚਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਦੀ ਇਖਤਿਆਰ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰਾਮ (ਲਹਜ਼ੇ ਨਾਲ) ਲਈ ਉਚਾਰਣ ('ਗੱਲ' ਨਾਲ) ਲਈ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ" (ਰਿਚਰਡ ਐਨ. ਸੋਲਨ ਅਤੇ ਆਰ. ਕੈਨਡਲ ਸੋਲਨ, *ਹੈਂਡਬੁਕ ਆਫ ਬਿਬਲੀਕਲ ਕ੍ਰਿਟੀਸਿਜਮ*, ਤੀਜਾ ਸੰਸਕਰਣ, ਸੇਧ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ [ਲੂਇਸਵਿਲੇ: ਵੈਸਟਮਿੰਸਟਰ ਜੌਨ ਨੈਕਸ ਪ੍ਰੈਸ, 2001], 109)। ¹³ਇਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, NRSV ਬਾਈਬਲ ਸਾਮਰੀ ਪੰਚਗ੍ਰੰਥ, ਸਪਤਤੀ ਅਤੇ ਇਬਰਾਨੀ ਬਾਈਬਲ ਦੀ ਅਰਾਮੀ ਵਿਆਖਿਆ (ਇਬਰਾਨੀ ਵਚਨ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਜੋ ਰੱਬੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ¹⁴ਜੇਮਸ ਵੈਲਡਨ ਜੌਨਸਨ, *ਗ੍ਰੈਂਡਸ ਟਰੇਮਬੇਨਸ* (ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਵਾਈਕਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, 1927; ਦੂਜੀ ਛਾਪ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਪੈਨਗਿਉਨ ਬੁਕਸ, 1976), 21.